

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อศึกษาแบบแผนและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่มีผลเลือดเอชไอวีต่างกัน ในจังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรคือผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มารับบริการการรักษาด้วยยาต้านไวรัสและบริการการให้คำปรึกษาที่คลินิกผู้ติดเชื้อเอชไอวี ของโรงพยาบาลในจังหวัดเชียงใหม่ ปีพ.ศ. 2555 จำนวนทั้งสิ้น 7,193 คน (งานควบคุมโรคเอดส์และกามโรค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, 2556)

กลุ่มตัวอย่าง

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 16 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 8 คน เพศหญิง 8 คน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คัดเลือกจากผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มารับบริการการรักษาและการให้คำปรึกษาที่คลินิกผู้ติดเชื้อเอชไอวีในโรงพยาบาลสันป่าตอง โรงพยาบาลหางดง โรงพยาบาลสันทราย และโรงพยาบาลดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2556 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2556 โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. อายุ 18 ปีขึ้นไป
2. เป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ได้รับการตรวจเลือดทางห้องปฏิบัติการและได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ในโรงพยาบาลหรือสถานบริการที่ให้บริการตรวจหาการติดเชื้อเอชไอวี เป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวี และมีผลการตรวจหาการติดเชื้อเอชไอวีในกระแสเลือดเป็นบวก
3. มีคู่สามีภรรยาที่เคยได้รับการตรวจเลือดหาการติดเชื้อเอชไอวีและผลการตรวจไม่พบว่ามี การติดเชื้อเอชไอวีในกระแสเลือด หรือมีผลเลือดเป็นลบ
4. เปิดเผยสถานะการติดเชื้อเอชไอวีแก่คู่สามีภรรยา
5. มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่
6. สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

7. เป็นผู้ที่ยินยอมให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยด้วยความสมัครใจ

สำหรับการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยผ่านการแนะนำจากเจ้าหน้าที่พยาบาลผู้ให้คำปรึกษาที่คลินิกผู้ติดเชื้อเอชไอวีภายในโรงพยาบาล ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้มี 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ภูมิลำเนา ประวัติการเจ็บป่วย และการรักษาที่ได้รับในปัจจุบัน และปัจจัยเสี่ยงในการแพร่เชื้อเอชไอวี

2. แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับแบบแผนและเงื่อนไขของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ผู้ศึกษาได้สร้างแนวคำถามโดยใช้แนวคิดจากการศึกษาเอกสารงานวิจัย บทความและตำราต่างๆ ตลอดจนการทบทวนวรรณกรรม โดยสร้างให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยแนวคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

ส่วนที่ 2 เครื่องมือในการดำเนินการ ได้แก่

1. เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์
2. อุปกรณ์การจดบันทึก ได้แก่ ปากกาและกระดาษ เพื่อจดบันทึกและสรุปประเด็นสำคัญ รวมถึงสิ่งที่สังเกตได้ในระหว่างการสัมภาษณ์

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความตรงเชิงเนื้อหาของแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ผู้ศึกษาได้นำแนวคำถามไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านคือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำงานด้านโรคเอดส์ในชุมชน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคเอดส์และพฤติกรรมเสี่ยง 1 ท่าน โดยแนบวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและคำจำกัดความในการศึกษานี้ เมื่อได้รับข้อเสนอแนะแล้ว ผู้ศึกษานำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำมาใช้ในการศึกษาต่อไป

จากนั้นผู้ศึกษานำแนวคำถามที่ได้มาทดลองใช้เพื่อทดสอบความครอบคลุม ความชัดเจนของข้อคำถาม ความต่อเนื่องของเนื้อหา ความอ่อนไหวต่อข้อคำถามของผู้ให้ข้อมูล โดยทดสอบสัมภาษณ์ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่เปิดเผยผลเลือดที่มารับบริการรักษาที่คลินิกยาด้านไวรัสเอชไอวีหรือคลินิกผู้ติดเชื้อ

เวชไอวีภายในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดลำพูนซึ่งมีบริบทคล้ายคลึงกับจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 ราย หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตมาวิเคราะห์ภายใต้การตรวจสอบแก้ไขและข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับแนวคำถามให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาทำการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยได้เสนอโครงการค้นคว้าแบบอิสระต่อ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ของหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อพิจารณาในประเด็นของการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามความสมัครใจ โดยอาสาสมัครจะได้รับการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา คุณค่าของข้อมูลที่รับจากผู้ให้ข้อมูล และมีการชี้แจงถึงขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลโดยละเอียด พร้อมทั้งการชี้แจงลักษณะของการสัมภาษณ์ การขออนุญาตบันทึกข้อมูลขณะสนทนาในแต่ละครั้ง สถานที่ใช้ในการสนทนา ระยะเวลาที่ใช้ในการสนทนา การขออนุญาตให้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล พร้อมทั้งการเปิดโอกาสให้อาสาสมัคร ได้มีโอกาสสอบถามข้อสงสัยต่างๆ และให้เวลาในการตัดสินใจ การขออนุญาตบันทึกคำยินยอมเมื่ออาสาสมัครตัดสินใจยินยอมเข้าร่วมการศึกษา การชี้แจงสิทธิในการบอกยุติการให้ความร่วมมือในขั้นตอนใดๆ ของการศึกษาหากผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูล และการปฏิเสธการเข้าร่วมการศึกษานี้จะไม่มีผลต่อการได้รับบริการจากสถานบริการสุขภาพ การรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลจะมีการปกปิดชื่อของผู้ให้ข้อมูล โดยการบันทึกข้อมูลเป็นระบบตัวเลขซึ่งไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลไปถึงผู้ให้ข้อมูลได้ การเก็บข้อมูลไว้ในสถานที่ปลอดภัย รวมถึงการทำลายข้อมูลและเทปบันทึกการสนทนา หลังจากการศึกษาเสร็จสิ้นภายใน 1 ปี

การรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ทำหนังสือเสนอผ่านคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลสันป่าตอง โรงพยาบาลหางดง โรงพยาบาลสันทราย และโรงพยาบาลดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และขออนุญาตรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่มารับบริการรักษาที่คลินิกyardan ไวรัสหรือคลินิกผู้ติดเชื้อเอชไอวีภายในโรงพยาบาล

2. หลังจากได้รับการอนุมัติแล้ว ผู้ศึกษาเข้าพบพยาบาลหัวหน้างานคลินิกยาด้านไวรัสหรือคลินิกผู้ติดเชื้อเอชไอวีในโรงพยาบาลสันป่าตอง โรงพยาบาลหางดง โรงพยาบาลสันทราย และโรงพยาบาลดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้

3. สร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มารับบริการในคลินิกยาด้านไวรัสหรือคลินิกผู้ติดเชื้อเอชไอวีในทุกวันทำการของคลินิก และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาพร้อมทั้งขอความร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้ศึกษาเป็นผู้คัดกรองเบื้องต้นเพื่อคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติในการเป็นผู้ให้ข้อมูลตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ และนัดหมายผู้ให้ข้อมูลเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้

4. สร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลในวันที่ทำการสัมภาษณ์ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา คุณค่าของข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลและชี้แจงถึงขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล โดยละเอียด พร้อมทั้งชี้แจงลักษณะการสัมภาษณ์ สถานที่และระยะเวลาที่ใช้ในการสนทนา การขออนุญาตบันทึกข้อมูลขณะสนทนาในแต่ละครั้ง การขออนุญาตตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เปิดโอกาสให้อาสาสมัครมีโอกาสดูถามข้อสงสัยต่างๆ ให้ความในการตัดสินใจขออนุญาตบันทึกคำยินยอมเมื่ออาสาสมัครตัดสินใจยินยอมเข้าร่วมการศึกษา โดยให้พยานลงลายมือชื่อแทนอาสาสมัครในเอกสาร ใบยินยอมด้วยความสมัครใจ (inform-consent) ในกรณีผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถอ่าน/เขียนหนังสือได้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้อ่านคำอธิบายโครงการวิจัย รวมทั้งหนังสือยินยอมด้วยความสมัครใจต่อหน้าพยาน และให้พยานลงนามในใบยินยอมแทน

5. การรวบรวมข้อมูล มีแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

5.1 ผู้ศึกษาใช้แนวคำถามที่สร้างขึ้นเป็นแนวทางในการสนทนา โดยใช้คำถามกว้างๆ เพื่อเปิดประเด็น ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดและหลีกเลี่ยงการใช้คำถามนำหรือคำถามปลายปิด ไม่ใช้คำถามในลักษณะที่คุกคามความรู้สึกและศักดิ์ศรีของผู้ให้ข้อมูล มีการสรุปความเพื่อตรวจสอบความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับผู้ศึกษา รวมถึงสอบถามผู้ให้ข้อมูลในประเด็นที่ยังคลุมเครือหรือไม่ชัดเจน

5.2 มีการบันทึกเสียงขณะสนทนา ผู้ศึกษาจดบันทึกและสรุปประเด็นที่สำคัญ เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง รวมถึงสิ่งที่สังเกตได้ขณะสัมภาษณ์

5.3 จำนวนครั้งในการสัมภาษณ์ อยู่ระหว่าง 1-2 ครั้ง ระยะเวลาที่ใช้แต่ละครั้งประมาณ 45-90 นาที จนได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและมีความครอบคลุม

5.4 ยุติการสัมภาษณ์เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนตามข้อคำถาม ทบทวนการรักษาความลับของข้อมูลที่ได้ และกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลที่ทำให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

5.5 ถอดเทปการสัมภาษณ์อย่างละเอียด เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อแก้ไขให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง และหากข้อมูลดังกล่าวยังไม่ชัดเจน มีการวางแผนเพื่อขอสัมภาษณ์ในครั้งถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้คิดเชื้อเอชไอวีมาวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับแบบแผนและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์ มาจัดหมวดหมู่และสร้างข้อสรุป (Typological Analysis) โดยวิธีการจำแนกชนิดข้อมูล ตามประเภทที่ผู้วิจัยสังเกตได้ตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ได้ระบุไว้ข้างต้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved